

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА ЯВИЩА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Василенко М. Ю.,

здобувач вищої освіти академічної групи Б 4/2

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Нинішня екологічна ситуація в Україні, яка формувалась впродовж тривалого часу через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природних геосистем, характеризується як кризова. Територія України відзначається надмірним техно- і антропогенним навантаженням на природне середовище та високим ступенем його забруднення.

Ключові слова: екологічна небезпека, екологічний стан.

Екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу [2].

Економіці України притаманна висока питома вага ресурсомістких та енергоємних технологій, впровадження та нарощування яких здійснювалося найбільш «дешевим» способом – без будівництва відповідних очисних споруд.

Низький рівень екологічної свідомості суспільства, призвели до значної деградації довкілля, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва.

Винятковою особливістю екологічного стану України є те, що екологічно гострі локальні ситуації поглиблюються великими регіональними кризами. Чорнобильська катастрофа з її довготривалими медико-біологічними, економічними та соціальними наслідками спричинила в Україні ситуацію, яка наближається до рівня глобальної екологічної катастрофи [1].

Так, промислове навантаження на довкілля від викидів підприємств у розрахунку на 1 кв. км площі країни становить близько 6,5 тон, на душу населення – більше ніж 80 кг на рік. В Україні ще не напрацьований серйозний досвід у сфері утилізації відходів: переробляється всього 5-10% сміття, решта накопичується у вигляді захоронень на полігонах, які стають об'єктами екологічної небезпеки [2].

Масштаби змін природного середовища залежать від двох основних факторів: інтенсивності прояву речового складу забруднювачів та здатності природи до самоочищення. Тверді, рідкі й газоподібні викиди забруднюючих речовин поступають у всі компоненти природи: воду, ґрунт, атмосферне повітря. Найбільше викидів здійснюється в атмосферне повітря, через яке небезпечні речовини поширюються в інші компоненти природи, підвищуючи тим самим уже існуючий у них рівень забруднення.

Суттєвим є вплив на водні об'єкти. В Україні прийнята Загальнодержавна програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, затверджена Законом України від 24.05.2012 р. № 4836-VI [3].

Метою цієї Програми є визначення основних напрямів державної політики у сфері водного господарства для задоволення потреби населення і

галузей економіки у водних ресурсах, збереження і відтворення водних ресурсів, впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, відновлення ролі меліорованих земель у продовольчому та ресурсному забезпеченні держави, оптимізація водоспоживання, запобігання та ліквідація наслідків шкідливої дії вод [3].

Відповідно до Програми передбачено [3]:

- Врегулювання законодавства з міжнародними нормами та удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку водного господарства;
- впровадження ефективного, обґрунтованого та збалансованого механізму використання, охорони та відтворення водних ресурсів, забезпечення сталого розвитку державної системи моніторингу вод згідно з міжнародними нормами;
- підвищення технологічного рівня водокористування, впровадження маловодних та безводних технологій, розроблення більш раціональних нормативів водокористування, будівництва, реконструкції та модернізації систем водопостачання і водовідведення;
- виконання робіт з берегоукріплення та регулювання русел річок, будівництва та реконструкції гідротехнічних споруд, захисних дамб, польдерів, протипаводкових водосховищ, розчищення русел річок, упорядкування
- водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, розроблення схем комплексного протипаводкового захисту територій від шкідливої дії вод, удосконалення методів і технічних приладів для проведення гідрометеорологічних спостережень, прогнозування паводків;
- забезпечення розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь.

Охорона природних ресурсів, які не відновлюються, повинна полягати у максимальній економії їхнього витрачання і в комплексній їх переробці. Охорона відновлюваних природних ресурсів є підтримкою нормальних циклів їхнього відтворення [4].

З метою підвищення рівня професійної розробки і практики питань взаємодії суспільства і природи, людини і навколишнього природного середовища, як спеціалізованої наукової і практичної проблеми пропонується низка основних екологічних понять [4]:

- «екологічний підхід», сутність якого полягає в аналізі взаємодії суспільства і природи з позицій динамічної рівноваги між людиною і природою.
- «екологічна ситуація» як віддзеркалення характеру взаємостосунків людини з природним середовищем, яке ним незаселене в той або інший період часу.
- «екологічна система» – це така територіальна природно-суспільна система, в межах якої має підтримуватися динамічна рівновага між людиною і природою.
- «екологічне завдання» є системою умов, способів і заходів управління екологічними системами, метою якої є – динамічна стійкість навколишнього природного середовища.

Сутність «екологічної політики» направлена на охорону й оздоровлення навколишнього природного середовища, раціональне використання і відновлення природних ресурсів, на поліпшення життєвого середовища населення у всіх сферах, на гармонійне поєднання природного і штучного середовища створеного людиною.

Отже, проаналізувавши екологічні процеси та явища можемо зазначити, що у процесі довготривалої дії забруднювачів погіршуються та порушуються основні природні, соціально-економічні функції природного середовища. Це ускладнює життя усіх живих організмів, а особливо негативно впливає на стан здоров'я та тривалість життя людей.

Література:

1. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки»: <https://ips.ligazakon.net/document/F980188?an=1> (дата звернення 11.03.2021).

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text> (дата звернення 11.03.2021).

3. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4836-17#Text> (дата звернення 11.03.2021).

4. Голян В. А. Економічний механізм природокористування / В. А. Голян // Агросвіт. – 2007. – №8. – С. 5-12.

Abstract: The current ecological situation in Ukraine, which has been formed for a long time due to the disregard for objective laws of development and reproduction of natural Geosystems, is characterized as a crisis. The territory of Ukraine is marked by an excessive techno - and anthropogenic load on the natural environment and a high degree of its pollution.

Key words: *environmental hazard, ecological state.*

**Науковий керівник – Вишнеvsька О.М.,
д-р екон. наук, професор, декан обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**